

PHÁT BIỂU CẢM NGHĨ VỀ TÁC PHẨM

BẠN ĐẾN CHƠI NHÀ - VĂN MẪU 7

Đề bài: Phát biểu cảm nghĩ về bài thơ Bạn đến chơi nhà của Nguyễn Khuyến.

Lập dàn ý

1. Mở bài

- Thơ Nguyễn Khuyến phản ánh tâm trạng đau buồn của ông trước thời cuộc rối ren, suy tàn.
- Một số bài ông viết về tình làng xóm, tình bạn bè tri âm tri kỉ. Đó là những bài thơ rất cảm động. Bạn đến chơi nhà là một ví dụ tiêu biểu.
- Bài thơ ra đời trong thời gian Nguyễn Khuyến đã cáo quan về sống ẩn dật tại quê nhà, nội dung thể hiện tình bạn già khăng khít, keo sơn giữa hai vị quan thanh liêm đều đã rời xa vòng danh lợi. Tình cảm chân thành ấy đã vượt qua mọi nghi lễ tầm thường của cuộc sống.

2. Thân bài

* Tình bạn già tri âm, tri kỉ:

+ Câu đề (câu 1): Đã bấy lâu nay bác đến nhà

– Sự phá cách của tác giả ở chỗ: trong thể thơ bát cú Đường luật thì phần đề thường có 2 câu (phá đề, thừa đề) nhưng ở bài thơ này chỉ có một câu.

– Câu thơ như một lời chào hỏi mừng rỡ, thân tình của chủ nhân trước việc đến thăm của một người bạn già xa cách đã lâu ngày,

– Cách gọi bác vừa dân dã, vừa kính trọng, thể hiện sự gắn bó lâu dài, mật thiết giữa hai người.

+ 3 câu thực (2, 3, 4): Lời phân trần, thanh minh của chủ nhân về sự tiếp đón thiếu chu đáo của mình:

– Tác giả dùng tới 3 câu, trong khi thơ Đường luật phần này chỉ có 2 câu.

– Ngôn ngữ thơ như lời nói tự nhiên, mộc mạc của một ông lão nhà quê: Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa (lí do thứ nhất), Ao sâu nước cả khôn chài cá (lí do thứ hai), Vườn rộng rào thưa khó đuổi gà (lí do thứ ba.)

+ 2 câu luận: Tiếp tục phân trần thêm hai lí do: Cải chưa ra cây, cà mới nụ, Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa. Tính chất hài hước nằm ở ý : nhà có đủ cả, chẳng thiếu thứ gì (cá, gà, cải, cà, bầu, mướp...), chỉ tiếc là đều đang độ dở dang, chưa dùng được, nên đành tạ lỗi với khách. Nói có nhưng thực chất là không, vì cuộc sống của nhà thơ ở chốn quê nghèo rất thiếu thốn.

+ 2 câu kết : Sự thiếu thốn được đẩy lên cực điểm : Đầu trò tiếp khách, trà không có (bắt nguồn từ câu: Miếng trà là đầu câu chuyện trong dân gian nói về cách tiếp khách thông thường nhất, tối thiểu nhất cũng phải có trà và nước.)

– Tóm lại vật chất chẳng có gì, thôi thì: Bác đến chơi đây, ta với ta. Câu thơ này là linh hồn của bài thơ. Tất cả sự mừng rỡ, quý. trọng, chân tình đều hội tụ ở ba từ ta với ta. Chủ và khách, bác và tôi đã hòa làm một. Quả là tình bạn già sâu sắc, cảm động không có gì so sánh được.

3. Kết bài

– Bài thơ là tấm lòng chân thành của Nguyễn Khuyến dành cho người bạn già đáng kính đến chơi nhà.

– Giọng thơ tự nhiên, ngôn ngữ giản dị, trong sáng, hình ảnh quen thuộc gợi khung cảnh thiên nhiên tươi mát ở nông thôn đồng bằng Bắc Bộ.

– Cảnh và tình đan xen hài hòa, nhuần nhuyễn, ấm áp tình tri âm, tri kỉ.

Bài mẫu hay nhất

Thơ Nguyễn Khuyến chẳng có mấy bài vui bởi tâm trạng ông mang nặng nỗi buồn trước cảnh đất nước đau thương, trước thói đời éo le, bạc bẽo. Nhất là từ khi cáo quan về sống ẩn dật ở quê nhà thì nỗi buồn ấy trong thơ ông càng sâu, càng đậm. Tuy nhiên, bài Bạn đến chơi nhà lại là nốt vui bất chợt làm bừng sáng cái thông minh, dí dỏm vốn có trong tính cách cụ Tam Nguyên.

Ẩn chứa trong bài thơ là một tình bạn già khăng khít, keo sơn, vượt qua mọi ràng buộc của những lễ nghi tầm thường. Cái nghèo vật chất không lấn át được tình cảm ấm áp, chân thành.

Bài thơ viết theo thể thất ngôn bát cú Đường luật nhưng không theo cấu trúc 4 phần (đề, thực, luận, kết), mỗi phần hai câu như thường thấy. Ở bài này, Nguyễn Khuyến chỉ sử dụng có một câu làm câu đề, câu thứ hai đã chuyển sang phần thực. Giữa phần thực và

phần luận lại không có ranh giới rõ rệt. Hai câu 7 và 8 thì câu 7 gắn với phần luận, chỉ có câu 8 là phần kết. Sự phá cách này tạo nên nét độc đáo trong cấu trúc bài thơ, đồng thời chứng tỏ khả năng sáng tạo của nhà thơ.

Đã bấy lâu nay bác tới nhà.

Câu mở đề giản dị, tự nhiên như lời chào hỏi chân tình của hai người bạn thân lâu lắm mới gặp lại nhau. Tuổi già là tuổi người ta thường cảm thấy cô đơn nên kaho khát có bạn để chuyện trò, giải bày tâm sự. Chính vì thế mà khi được bạn đến thăm, nhà thơ thực sự vui mừng. Ông gọi bạn bằng bác. Cách gọi dân dã, thân tình song cũng rất nể trọng, thể hiện sự gắn bó thân thiết giữa chủ và khách. Câu thơ giống như lời chào quen thuộc hàng ngày ấy sẽ là tiền đề cho sự giải bày tiếp sau đó : Đã lâu rồi, nay mới có dịp bác quá bộ tới chơi nhà, thật là quý hóa ! Vậy mà... thôi thì cứ tình thực mà nói, mong bác thông cảm mà vui lòng đại xá cho !

Sau khi Nguyễn Khuyến rũ áo từ quan, về ở chôn quê nghèo Chiêm mát đặng chiêm, mùa mát mùa mà vẫn có bạn cũ tìm tới thăm thì hẳn người ấy phải là tri kỉ ; bởi thời đời giàu thời tìm đến, khó thời lui. Xúc động thật sự, nhà thơ nhân đó lấy cái giàu có, quý giá của tình bạn để khỏa lấp cái nghèo nàn vật chất trong cuộc sống của mình.

Theo phép xã giao, khi khách đến chơi, trước hết chủ nhà phải có nước có trà tiếp khách. Bạn thân ở nơi xa tới, lâu ngày mới gặp thì nhất thiết phải mời cơm, mời rượu. Ở chốn phố phường còn có quán xá chứ ở vùng quê Nguyễn Khuyến thì kiếm đâu ra ? Cái hay của bài thơ bắt đầu từ ý này : Trê thời đi vắng, chợ thời xa.

Nhà thơ phân trần với khách về sự tiếp đãi không thể chu đáo của mình. Vừa mới tay bắt mặt mừng mà lại giải bày với ý : "Nhà vắng người sai bảo, chợ ở xa, tôi thì già yếu không đi được", liệu có mất lòng nhau ? Nhưng bạn già chắc sẽ thông cảm vì lí do chủ nhà đưa ra nghe chừng đúng cả. Mọi thứ ở nhà tuy sẵn cả nhưng ngặt nỗi:

*Ao sâu nước cả khôn chài cá,
Vườn rộng rào thưa khó đuổi gà.
Cải chửa ra cây, cà mới nụ,
Bầu vừa rụng rốn, mướp đang hoa.*

Hiểu theo bề nổi của chữ nghĩa, nhà thơ muốn thanh minh với bạn : Cá thì nhiều đấy, nhưng ao sâu nước cả. Gà không thiếu nhưng vườn rộng rào thưa. Cải, cà, bầu, mướp thì đều chửa ra cây, còn mới nụ, vừa rụng rốn, đương hoa. Nghĩa là toàn ở độ dở dang, sắp sửa, chưa dùng được. Vậy là bữa cơm đãi khách với đầy đủ cá thịt hay đậm bạc rau dưa đều không thể có. Thôi thì ta nói chuyện với nhau bằng điệu thuốc, chén nước, miếng trà vậy. Nhưng giờ đến trà thì trà đã hết tự bao giờ : Đầu trò tiếp khách trà không có, mà xưa nay miếng trà là đầu câu chuyện. Người đọc như hình dung ra rõ ràng cái sự

loay hoay, lúng túng thật dễ thương của vị đại quan xưa, nay đã thành ông già dân đã chôn quê mùa.

Nhưng xét kĩ thì chủ nhà không nghèo, ngược lại, ông là người giàu có. Câu thơ toàn nói đến cái không nhưng lại hàm chứa cái có. Cái nghèo vật chất trong hiện tại được thi vị hóa như là sự giàu có trong tương lai. Có thể những thứ cá, gà, cải, cà, bầu, mướp đều chẳng thiếu và nhà thơ đã tiếp đãi bạn rất chu tất, còn nội dung bài thơ chỉ là cách giới thiệu độc đáo của cụ Tam Nguyên với bạn về cuộc sống thanh đạm của mình sau khi từ quan chẳng ?!

Cách nói của nhà thơ là cố làm ra vẻ giàu có, dư dả nhưng thực ra ông rất nghèo và cái nghèo ấy dễ gì che giấu được ! Bạn biết ta nghèo, lại ở một nơi xa xôi hẻo lánh mà vẫn tìm đến thăm ta, điều đó còn gì quý giá bằng ! Tuy vậy, ẩn trong lời nói khiêm nhường của Nguyễn Khuyến là sự tự hào về cảnh sống thanh bần của mình. Ta tuy nghèo thật nhưng dễ gì giàu sang đổi được cái nghèo ấy ! Trong đoạn thơ trên thấp thoáng nụ cười hóm hỉnh, thâm thúy của bậc đại Nho.

Bác đến chơi đây ta với ta là một câu kết hay, là linh hồn của bài thơ. Ta với ta nghĩa là một tấm lòng đến với một tấm lòng ; kẻ tri âm đến với người tri kỉ. Vậy thì tất cả những lễ nghi kia đều là tầm thường, vô nghĩa. Chủ và khách có chung một tình cảm thẩm thiết thnha cao, đó là cái quý giá không vật chất nào sánh được. Ba tiếng ta với ta gợi cảm xúc mừng vui, thân mật. Bạn bè xa cách đã lâu, nay vượt đường xa dặm thăm, vượt cái yếu đuối của tuổi già để đến thăm nhau thì thật là quý hóa ! Đáng quý hơn nữa là bác với tôi, ta cùng lánh đục tìm trong, lui về vui thú điền viên để giữ trọn hai chữ thiên lương. Sự gần gũi, tương đắc về mặt tâm hồn đã gắn bó chủ với khách làm một. Những điều câu nệ, khách khí đã bị xóa nhòa. Chỉ còn lại niềm vui và sự chân thành bao trùm tất cả. Tình bạn ấy đã vượt lên trên những nghi thức tiếp đãi bình thường. Bạn đến chơi nhà không phải vì mâm cao cỗ đầy mà để được gặp nhau, được hàn huyên tâm sự cho thỏa nỗi khao khát nhớ mong.

Câu thơ đã thể hiện cách sử dụng từ ngữ tài tình của Nguyễn Khuyến. Đáng chú ý nhất là cụm từ ta với ta. Đại từ ta trong tiếng Việt vừa chỉ số ít, vừa chỉ số nhiều. Nguyễn Khuyến dùng cả hai nghĩa: ta với ta tuy hai nhưng là một. Từ với gắn hai từ ta lại. Bạn và nhà thơ ngồi bên nhau thủ thủ tâm tình, hai người hòa thành một. Quả là không gì có thể đánh đổi được tình bạn thủy chung giữa hai ta.

Bài thơ Bạn đến chơi nhà là tâm lòng của nhà thơ và cũng là bức tranh phong cảnh nông thôn bình dị, tràn đầy sức sống. Khu vườn với luống cà, giàn mướp ; mặt ao lặn tẩn gợn sóng, tiếng gà xao xác trưa hè... là hiện thân của mảnh hồn quê mộc mạc, đậm đà, sâu lắng. Màu xanh trong của nước ao, màu xanh mơn mớn của vồng cải, màu tím hoa cà, màu vàng tươi hoa mướp... loại nào cũng đang độ tươi non, làm vui mắt và ấm lòng người. Những sự vật tưởng như tầm thường ấy thực ra lại có sức an ủi rất lớn đối với một tâm hồn mang đậm nỗi đau đời của nhà thơ. Được đón bạn đến chơi nhà trong khung

cảnh rạo rực đầy đầy sức sống ấy, chắc hẳn niềm vui của cụ Tam Nguyên cũng tăng lên gấp bội.

Bài thơ nói về một tình bạn trong sáng, đẹp đẽ. Giọng thơ tự nhiên như lời ăn tiếng nói hàng ngày của người nông dân quê mùa, chất phác, ấy vậy nhưng nó vẫn bộc lộ nét tài hoa của ngòi bút Nguyễn Khuyến trong nghệ thuật tả cảnh, tả tình. Cảnh, tình đan xen, hòa hợp, bổ sung cho nhau để tạo nên một bức tranh quê trong sáng, tươi mát và ấm áp tình người.

Bài mẫu 1

Đọc bài thơ, ta không chỉ cảm nhận được một tình bạn chân thành, sâu sắc mà còn thấy hiện lên một Nguyễn Khuyến hóm hỉnh, lạc quan.

*“Đã bấy lâu nay, bác tới nhà
Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa
Ao sâu nước cả, khôn chài cá,
Vườn rộng rào thưa, khó đuổi gà
Cải chửa ra cây, cà mới nụ,*

*Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa.
Đầu trò tiếp khách, trầu không có,
Bác đến chơi đây, ta với ta”.*

Bài thơ lập ý bằng cách dựng lên tình huống không có gì để tiếp bạn, nhưng vẫn thể hiện được tình bạn đậm đà thắm thiết.

Câu thơ đầu tiên gợi ra một hoàn cảnh rất đáng vui mừng: Đã bấy lâu nay, bác tới nhà. Nguyễn Khuyến đã lui về quy ẩn, trong cái thời đại nhiều nhương “Còn tiền còn bạc còn đệ tử / Hết cơm hết rượu hết ông tôi” thì việc có một người bạn quý đã lâu ngày “đã bấy lâu nay” đến nhà chơi thì thật đáng quý xiết bao. Và trong hoàn cảnh ấy, đáng ra, Nguyễn Khuyến phải tiếp đãi bạn thật chu đáo và thịnh soạn.

Nhưng oái oăm thay, trong sáu câu kế tiếp, nhà thơ lại vẽ ra một hoàn cảnh rất đặc biệt để tạo ra sự đùa vui: Có sẵn mọi thứ nhưng hoá ra lại không có thứ gì. Vật chất đều đầy đủ cả nhưng lại cứ giảm đi, đến chỗ không còn một chút gì hết: chợ thì có đầy nhưng người sai vật thì không có, gà vịt cũng nhiều nhưng hiềm nổi vườn rộng rào thưa không bắt được, rau dưa đủ quả nhưng tiếc nổi chưa đến mùa!...

*“Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa
Ao sâu nước cả, khôn chài cá
Vườn rộng rào thưa, khó đuổi gà*

*Cải chữa ra cây, cà mới nụ
Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa”.*

Nguyễn Khuyến đã viết về gia cảnh khó khăn của mình với một giọng thơ đùa vui, hóm hỉnh. Người đọc vừa mỉm cười lại vừa băn khoăn, thương cảm: Khi lui về quy ẩn, Tam Nguyên Yên Đỗ thực sống kham khổ như vậy sao? Và cái “bí” của nhà chủ lên đến đỉnh điểm khi “miếng trầu là đầu câu chuyện” lúc tiếp khách cũng không có nốt: “Đầu trò tiếp khách trầu không có”. Không, như vậy thì sự thực nhà thơ sống trong nhưng năm tháng quy ẩn không đến độ khó khăn, bức bách như thế.

Có lẽ đây chỉ là những cái đùa vui, cái có để nói đến một điều gì bất ngờ khác. Bao nhiêu vật chất không có, ngay cả đến vật chất tối thiểu cũng không vì vậy tiếp bạn chỉ còn có mỗi cái tình. Tạo ra tình huống như vậy, vừa đùa vui, vừa nói lên sự mong ước tiếp đãi chu đáo cả vật chất lẫn tinh thần, lại vừa nhấn mạnh được cái tình. Chỉ một sự chân tình có thể đủ bù đắp những thiếu hụt vật chất:

"Bác đến chơi đây, ta với ta!"

Câu thứ cuối cùng và cụm từ “ta với ta” nhấn mạnh tình cảm tri âm không cần phải vật chất đầy đủ mà chỉ cần cái tình chân thực thôi. Những người tri âm, tri kỉ có khi chỉ cần gặp nhau ngâm mấy câu thơ, đàn vài bản nhạc là đã đủ vui rồi. Tình cảm không cứ nhất thiết phải có đầy đủ vật chất mới vui là như vậy.

Trong bài thơ “Qua Đèo Ngang”, Bà Huyện Thanh Quan cũng nhắc đến một cụm từ “ta với ta” nhưng “ta với ta” của bà là chỉ một mình tác giả với mảnh tình riêng đầy cô đơn, trống vắng. Trong bài thơ của Nguyễn Khuyến thì ngược lại, thi nhân dùng cụm từ này để chỉ bản thân và người bạn tri âm, tri kỉ. Cái “ta với ta” của Nguyễn Khuyến ấm áp và vui vầy biết bao.

Qua cách ứng xử của nhà thơ, có thể nhận thấy, với bạn, Nguyễn Khuyến rất quan tâm đến bạn, muốn tiếp bạn thật là chu đáo. Đồng thời, chúng ta cũng thấy, trong tình bạn, Nguyễn Khuyến rất coi trọng cái tình, coi trọng sự cung kính trong tình bạn.

Ngôn ngữ được sử dụng trong bài thơ Bạn đến chơi nhà mang tính chất dân dã đời thường, với hầu hết là các từ thuần Việt. Cái độc đáo nhất của bài thơ là tạo nên nghịch cảnh có rất nhiều mà lại chẳng có gì nhưng thực ra là có tất cả!

Bài thơ “Bạn đến chơi nhà” của Nguyễn Khuyến gieo vào lòng người đọc một thoáng mỉm cười trước sự đùa vui hóm hỉnh của thi nhân. Nhưng lắng đọng lại sau cùng là niềm xúc động vô bờ về một tình bạn thân thành, sâu sắc vượt lên cả những vật chất và những cung cách ứng xử thông thường..

Bài mẫu 2

Nhắc đến nhà thơ Nguyễn Khuyến, độc giả nghĩ ngay đến những bài thơ mộc mạc, bình dị, dễ đi sâu vào lòng người. Ông cũng đã có những bài thơ rất hay nói về tình bạn thân thiết, hài hước. “Bạn đến chơi nhà” là một bài thơ như thế.

Mở đầu bài thơ, tác giả viết:

“Đã bấy lâu nay bác tới nhà”

Câu nói mở lời thân mật của một người bạn đã lâu chưa gặp, vừa tha thiết, vừa mừng rỡ, lại có chút trách móc nhẹ nhàng trong từng lời nói. Chúng ta có thể dễ dàng cảm nhận được sự thân ái, thoải mái khi gặp lại được người bạn tri kỷ của tác giả. Tuổi già là tuổi người ta cảm thấy cô đơn nên luôn khao khát có người bạn để trò chuyện, giải bày tâm sự. Chính vì vậy, khi có người bạn tới chơi, nhà thơ vui mừng như một đứa trẻ vậy.

Tiếp theo, tác giả Nguyễn Khuyến dùng biện pháp liệt kê để nói lên sự cố không tiếp đón bạn chu đáo được:

“Trẻ thời đi vắng chợ thời xa

Ao sâu, sóng cả khôn chài cá

Vườn rộng rào thưa khó đuổi gà

Cải chửa ra cây, cà mới nụ

Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa

Đầu trò tiếp khách, trầu không có...”

Cách “tiếp đãi” bạn của nhà thơ không thể trách móc được. Những lý do khiến người đọc bật cười, nhưng cười ra nước mắt. Tuy có sự phóng đại ở đó, nhưng chúng ta không thể phủ nhận được khi bạn đến chơi nhà, gia đình của nhà thơ hoàn toàn “không có gì”.

Nhưng nói giảm nói tránh, lại pha chút hài hước, những lý do lại trở nên thật “hợp tình hợp lý”. Bạn tới chơi nhưng nhà không có gì, chỉ có nhà thơ nghèo. Trẻ con không có nhà nên không thể nhờ chúng đi chợ mua đồ nhậu được. Hơn nữa, chợ lại xa nhà, nhà thơ không thể để bạn ngồi mà bỏ đi được. Chủ nhà nghĩ ngay đến những thứ có thể có trong nhà. Thế nhưng, ông lại thất vọng khi không thể dùng được thứ gì. Từ những món cao sang: cá, gà cho đến những món dân dã như cải, cà, bầu, mướp, trầu đều không có để tiếp đãi bạn hiền. Những từ ngữ như lời than trách của tác giả vậy. Đến “miếng trầu đầu câu truyện” cũng chẳng có.

Cách nói của nhà thơ là cố làm ra vẻ mình giàu có, dư giả nhưng thực chất ông lại không có gì. Ấy vậy mà, bạn biết ta nghèo, ở một nơi xa xôi hẻo lánh vẫn đến thăm ta, đó mới là

điều tác giả quan tâm và muốn thể hiện nhất. Tuy sống trong cái nghèo, nhưng Nguyễn Khuyến rất tự hào về cuộc sống thanh nhàn của mình. Tác giả còn hài hước lấy đó làm cảm hứng viết thơ. Tuy nghèo nhưng mấy người giàu có thể được như Nguyễn Khuyến? Rõ ràng ta thấy được cái nghèo của tác giả, nhưng vẫn phải nở nụ cười khi đọc những dòng thơ của ông.

Câu cuối cùng là linh hồn của bài thơ:

“Bác đến chơi đây ta với ta”

Tất cả những thứ vật chất liệt kê bên trên giờ đây không còn một chút giá trị nữa. Chỉ cần có tấm lòng, sự chân thành thực sự là đủ. Đã không còn là hai người bạn, tác giả và người tri kỷ đã trở thành "ta với ta". Đó chính là điều đáng quý nhất trong cuộc sống.

Qua bài thơ, ta cảm nhận được một tình bạn thiêng liêng, cao quý giữa tác giả và tri kỷ của mình. Đó là thứ tình cảm làm lu mờ hết mọi thứ vật chất xung quanh, không gì có thể đánh đổi được nó.

Một tình bạn trong sáng, đẹp đẽ! Một giọng thơ tự nhiên, mộc mạc. Một khí chất dí dỏm, hài hước. tất cả đã làm nên một bài thơ tuyệt vời như thế!